

קול צופיין

קול צפ"ן נשאו קול יחדו ירגנו

בהר תשע"ט השיעור השבועי מיוחד של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

ראשיכון אל תפרעו מהלכות כיסוי ראש לנשים

בעל כורחן. על כן אומר אברהם לאבימלך: "כִּי אֶמְרָתִי רַק אֵין יִרְאֶת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהָרְגוּנִי עַל דְּבַר אִשְׁתִּי" (בראשית כ יא). והכול מתחיל בהתעניינות "אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו" (רש"י).

צניעות – השראת שכניה

אחת מהלכות צניעות החשובות היא גילוי הגוף וכיסוי. כל החובה לכסות את הגוף נובעת מהקלוקל שהתחיל בחטא אדם הראשון, שבו נכנס בבני האדם משהו מזהומת הנחש. כשזוהמה כזאת קיימת בתוכנו, נדרשת הגנה כדי שהיא לא תשתלט ותביא את האדם לידי חטא. על כן הזהירה תורה ואמרה כי כשלא שומרים צניעות, אלוקים מסלק את שכנתו מאתנו. "וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲתֶרְךָ" (דברים כג טו). ולכן ראוי מאוד להדר בה.

סגולה לשמירת הווגיות

ואלו יוצאות שלא בכתובה, יוצאה וראשה פרוע

המשנה אומרת כי בעל ראשי לגרש את אשתו אם היא עוברת על עבירות שפוגעות בבית או בזוגיות. "ואלו יוצאות שלא בכתובה: העוברת על דת משה ויהודית. ואילו היא דת משה? מאכילתו שאינו מעושר, ומשמשתו נדה, ולא קוצה לה חלה, ונודרת ואינה מקיימת. ואיזה דת יהודית? יוצאה וראשה פרוע, וטווה בשוק, ומדברת עם כל אדם וכו'" (כתובות עב, א). "דת משה" פירושו מה שהתורה אסרה, ו"דת יהודית" זה מנהגן של בנות ישראל בנושא צניעות. ומסבירים המפרשים כי רק זלזול בנושא צניעות הוא סיבה לגירושין והפסד כתובה שהיא פוגעת בזוגיות, אבל "בשאר עבירות אינה מפסדת כתובתה". כיוון שהעבירה שלה לא פוגעת בזוגיות (ח"מ קט"ו ס"ק ו).

צניעות וקדושה

ארץ ישראל מקיאה טמאים

ספר ויקרא עוסק בקדושה שמתחילה בבית המקדש ונמשכת אל הבית על ידי האוכל ועל ידי היחסים שבין איש לאשתו. בספר ויקרא התורה מספרת לנו פעמיים על הכנענים שהתמכרו לטומאת עריות והארץ הקיאה אותם. אזוהרה זו באה למי שלא מבין את הערך העצום של הטהרה והקדושה, וצריך להתרות בו על הסכנה שבזלזול בה.

לא תקרבו לגלות ערוה

זהירות מטומאה היא זהירות שלא להתקרב כלל לאזור הסכנה. התורה מזהירה אותנו שלוש פעמים שלא להתקרב לחטא: "לא תקרבו לגלות ערוה" (ויקרא יח ו). הקב"ה שברא את האדם יודע שרוב בני האדם לא היו חוטאים בעריות אילולי שוויתרו לעצמם תחילה להתקרב אל החטא ואמרו "לי זה לא יקרה".

בלעם, שנכשל בעריות חמורות, מגלה שעם ישראל ניצל כיוון שנהר לא להתקרב לחטא ולא להסתכל במקום שלא ראוי. פתחי בתיהם של ישראל היו מכוונים שלא זה כנגד זה, ובזכות העובדה הזאת לא נכשלו בעריות במצרים. "אחת הייתה ופרסמה הכתוב" – ישראלית אחת זנתה עם מצרי, וכל השאר נשארו טהורות. מסתבר שהשמירה על הכללים מצילה אדם מעריות. (למרות שבני ישראל היו שקועים באותה שעה במ"ט שערי טומאה של ע"ז).

לומדים צניעות מהאבות והאימהות

הנהגות הצניעות הללו מתחילות מאברהם אבינו, שאומר לשרה בעת ירידתם למצרים: "הִנֵּה נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתָּ מִרְאָה אֶת" (בראשית יב יא). והלא אברהם ושרה היו נשואים כבר עשרות שנים, איך אם כן הוא מגלה את יופיה רק עתה? ההסבר הפשוט הוא שאברהם ושרה עסקו בעניינים חשובים ולא בטיפוח היופי. לא היה להם פנאי לעמוד כל בוקר מול המראה. בזכות הצניעות הם הצליחו לשרוד בתוך חברת העריות של פרעה ואבימלך, שכל מה שהעסיק אותם זו השאלה אילו נשים יפות ניתן לקחת

שיעור פְּעֵדֶר הָעֵזִים

הגדרת דת משה נלמדת מהתורה שאומרת על סוטה "וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנָי ה' וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה". יש שתי דרכים ללמוד מהפסוק. א] פריעת ראש הסוטה הוא עונש ביזוי וכפרה על ההתנאות שלה לפני האיש שחטאה עימו. ובמה אישה מתנאה? בשערה, שהרי הדוד משבח את הרעייה בשערה "שְׁעָרָךְ פְּעֵדֶר הָעֵזִים, שְׁגָלְשׁוּ מִהָרָגֶלֶד" (שיר השירים ד א). וכשלא נזהרים ביופיו של השיער ומגלים אותו לעין כל - מגיעים לידי חטא. לכן העונש של הסוטה הוא בפריעת שיערה. ב] מכר שהכהו צריך לפרוע את ראשה אנו לומדים שמנהג בנות ישראל הוא לא ללכת פרועות ראש (שני הפירושים הללו נמצאים ברש"י כתובות עב ע"א).

שיעור בפאה לא ערווה

אחת השאלות שנדונו בספרי הפוסקים במאות השנים האחרונות היא האם מותר לאישה לכסות את ראש בפאה נוכרית, שלפעמים היא יפה יותר מהשיער הטבעי שלה. יש פוסקים גדולי תורה שאוסרים ויש גדולי תורה שמותרים (אנחנו כמובן מעודדים ומשבחים כל אישה שמכסה את ראשה בכל דרך שהיא. וכל אישה שמכסה את ראשה - תבוא עליה ברכה. רק שאנחנו לא נהגו בפאה).

יש תולים את המחלוקת בשני הפירושים ברש"י. הפירוש הראשון אומר כי הבעיה בשיער גלוי היא כי הוא מעורר את היצר הרע, "איננו אלא משום פריצות דגברי" (תרומת הדשן סי' י). לפי זה יש לאסור פאה כי היא מעוררת את היצר הרע, לפעמים יותר משיער טבעי (שו"ת חסד לאברהם מהר" תנינא, ח"ב, אה"ע סי' פז, דף לח). הפירוש השני אומר כי שיער אישה הוא ערווה בלי קשר ליופי שלו, ושיער פאה הוא לא ערווה גם בלי קשר ליופי שלו. העובדה שמותר לנערות רווקות ללכת בגילוי ראש מלמדת שזו גזירת הכתוב שאסרה גילוי שיער רק באישה נשואה ולא אסרה ברווקה ולא אסרה בפאה (עיין שו"ת שמש ומגן ח"ב אה"ע סי' יז וסי' קלח).

כיסוי ראש בציבור ובחצר פרטית

יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע

הגמרא במסכת כתובות מלמדת שיש שתי דרגות בכיסוי ראש, יש "קלתה" ויש "רדיד". הרמב"ם מסביר שקלתה זו מטפחת, ומסביר הב"ח (אבן העזר סימן קטו) שמדובר במטפחת עם נקבים. בשיטה מקובצת הסביר את רש"י ש"קלתה" זה סל שיש בו חורים. שאי אפשר שלא יראו שערותיה בין הנסרים. לכן כשאשה הולכת בשוק או במקום ציבורי, עליה לשים על המטפחת המחוררת גם רדיד - שאל. כך כתב הרמב"ם: "ואיזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת יהודית: יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים, אף על פי ששערה מכוסה במטפחת" (רמב"ם הלכות אישות פרק כד הלכה יב).

בחצר פרטית - יכולה לצאת בקלתה ואין בזה משום פריעת ראש

כל האמור לעיל הוא במקום ציבורי. אבל בבית או בחצר פרטית או במבוי לא מפולש אישה יכולה לצאת בקלתה ואין בזה משום פריעת ראש, אע"פ שאין עליה רדיד: "אמר רב אסי אמר ר' יוחנן: קלתה - אין בה משום פרוע ראש".

הגמרא מסבירה שאם היינו מאלצים כל אישה ללכת עם רדיד בחצר ביתה, "אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה". כיוון

צניעות היא

גם צניעות

פנימית ולא

רק חיקוי

חיצוני

למעשה של

אחרים. ולכן

לא הועיל

לנשים אחרות

שחיקו את

האישה

הקמחית

בחיצוניות

ולא בפנימיות

שבחצר נשים לא כל כך מקפידות על כיסוי ראש. לפי הסבר רש"י ותוס' "נראה מדבריו בהדיא שיצאה לחצר פרועת ראש ממש, לית לן בה" (ב"י על הר"ן). וטעם העניין למה לא צריכה בחצר שלה כיסוי כלשהוא הוא בגלל שזאת חצר פרטית שאין אנשים עוברים בה אלא בני ביתה (ט"ז ס"ק ה וראה תה"ד י).

אפילו בפני אנשי ביתה אינה שרויה פרועת ראש

לעומתם כתב הטור (אה"י קטו) כי גם בחצר צריכה האישה לשים על ראשה מטפחת, ואם היא לא שמה - זה דבר לא הגון. אבל לא תצא מבעלה בגלל זה "במבוי שאינו מפולש ובחצר שאין הרבים בוקעים בו - לא תצא". וכתב הבית יוסף: "נראה מדברי הטור שכתב: 'בחצר שאין הרבים בוקעים בו - לא תצא', משמע לא תצא מבעלה ע"י כך אע"פ שהוא דבר שאינו הגון". וכתב הב"ח כי כדעת הטור שאוסר גילוי ראש בחצר נהגו בישראל "והכי נהוג בכל גבול ישראל דאפילו בפני אנשי ביתה אינה שרויה פרועת ראש בלא מטפחת וכפה בראשה".

וכן אמרו בגמרא ירושלמי "לחצר אמרו, ק"ו למבוי". אמנם אם יוצאת לחצר במטפחת - אין בזה פרוע ראש. רבי חייא בשם רבי יוחנן - היוצאה בקפליטין (מטפחת) שלה אין בה משום פרוע ראש. הדא דתימא לחצר אבל למבוי יש בה משום יוצאה לשוק וראשה פרוע". ובהמשך הגמרא שם מוגדר כי "חצר שהרבים בוקעים בתוכה - הרי הוא כמבוי, ומבוי שאין הרבים בוקעים בתוכו הרי הוא כחצר" (כתובות פרק ז הלכה ו).

ששום אשה לא תראה שיערה כלל אפילו בבית

דעת הרמ"א בדרכי משה שבחצר פרטית לא צריכה מטפחת. אמנם "צניעות מיהא הוי ששום אשה לא תראה שיערה כלל אפילו בבית וכמו שמצינו במעשה דקמחית (יומא מז א) שזכתה משום זה שיצאו ממנה כהנים גדולים" (וראה ח"מ ס"ק ט).

כן כתב במגן אברהם (או"ח סימן עה) "ועסי' קט"ו בא"ע שם משמע דוקא בשוק אסור אבל בחצר שאין אנשים מצויים שם מותרים לילך בגילוי הראש וכו' התו' בכתובות. אבל בזוהר פ' נשא ע' רל"ט החמיר מאוד שלא יראה שום שער מאשה וכן ראוי לנהוג".

טוב האחד מן השניים

בדורות עברו היו הנשים שמות שני כיסויי ראש כדין הגמרא. בימינו נשים יראות שמים מסתפקות בכיסוי אחד ולא נהוגות לשים שאל או רדיד על המטפחת, על הפאה או על הכובע (פרט ל"נשות השא"לם". (עיין שו"ת אז נדברו ח"י סי' כח).

שני טעמים ניתנו למה היום רוב נשים לא לובשות שאלים. א] המטפחות שנשים לובשות היום הן אטומות, לעומת המטפחות שדיברו עליהן בזמן הגמרא שהיו מחוררות ושקופות. ב] כל החיוב ללבוש רדיד על המטפחת הוא מטעם "מנהג יהודית". וכיוון שמנהג בנות ישראל הכשרות להסתפק בכיסוי אחד, אין חובה היום ללבוש שאל או רדיד.

כיסוי ראש בבית

שְׂבָעָה בָּנִים הָיוּ לָהּ לְקַמְחִית, וְכָלָן שָׁמְשׁוּ בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה

על כיסוי ראש בבית כתוב בגמרא כי יש בו הרבה ברכה: "תִּנְנוּ רַבָּנָן, שְׂבָעָה בָּנִים הָיוּ לָהּ לְקַמְחִית, וְכָלָן שָׁמְשׁוּ בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה. אָמְרוּ לָהּ חֲכָמִים, מָה עֲשִׂיתְ שְׂבָעִית לָכֵךְ? אָמְרָה לָהֶם, מִיָּמִי לֹא רָאוּ קוֹרוֹת בֵּיתִי קִלְעֵי שְׂעָרֵי. אָמְרוּ לָהּ, הֲרַבָּה נָשִׁים עָשׂוּ כֵן וְלֹא הוֹעִילוּ" (יומא מז, א).

כיצד ראתה האישה הקמחית שבעה בנים כהנים גדולים? אלא כאשר נטמא כהן גדול אחד מבניה, מינו כהן גדול אחר במקומו, ומינו את הראוי ביותר, ונמצא שגם הוא היה בנה. כך מובא בגמרא שם. "אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן קִמְחִית, פֶּעַם אַחַת יָצָא וְסָפַר עִם עַרְבֵי אֶחָד בְּשׁוּק, וְנִתְּנָה צִנּוּרָא מִפּוֹי עַל בִּגְדוֹ, וְנִכְנַס יִשְׁבֵּב אֲחִיו וְשָׁמַשׁ תַּחְתּוֹ, וְרָאָתָה אִמּוֹ שְׁנֵי בָנֶיהָ כְּהֻנִּים גְּדוֹלִים בְּיוֹם אֶחָד. וְשׁוּב אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן קִמְחִית, פֶּעַם אַחַת יָצָא וְסָפַר עִם אֲדוֹן אֶחָד בְּשׁוּק, וְנִתְּנָה צִנּוּרָא מִפּוֹי עַל בִּגְדָיו, וְנִכְנַס יוֹסֵף אֲחִיו, וְשָׁמַשׁ תַּחְתּוֹ, וְרָאָתָה אִמּוֹ שְׁנֵי כְּהֻנִּים גְּדוֹלִים בְּיוֹם אֶחָד".

הַרְבֵּה נָשִׁים עָשׂוּ כֵן וְלֹא הוֹעִילוּ

ויש שואלים: אם הסיבה שנתנה הקמחית היא לא הסיבה הנכונה, למה הביאה הגמרא את הסיבה שלה? ואם כיסוי הראש הוא הסיבה, למה לאחרות לא הועילה הדרך הזאת? והתשובה היא שצניעות היא גם צניעות פנימית ולא רק חיקוי חיצוני למעשה של אחרים. ולכן לא הועיל לנשים אחרות שחיקו אותה בחיצוניות ולא בפנימיות.

אֵין בִּרְכַת כְּהֻנִּים שְׂרוּיָה אֵלָא בְּדַבַּר הַסְּמוּי מִן הָעֵין

המהר"ל (בנתיב הצניעות פרק ב') מסביר את הקשר בין הצניעות שלה לבין בניה הכהנים הגדולים בכך שכהנים צריכים להביא לעולם ברכה. ואין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין. לכן הכהן הגדול נכנס להקטיר קטורת ואין איש איתו בהיכל. וכשהוא נכנס להקטיר קטורת בקודש הקודשים, אפילו מלאכי השרת לא יכולים להיכנס לשם מחמת צניעות. ומשם הוא מביא ברכה לעם ישראל ולכל העולם. "כי שם ציווה ה' את הברכה חיים עד העולם".

ואני זוכר כי הסבתות של משפחת שלוש ושל משפחת אליהו היו מקפידות להסתיר מתחת לאוהל כדי ששערות ראשן לא יתגלו בבית, וכך שמעתי על עוד נשים צדיקות מדורות עברו שהיו מקפידות כמנהג הקמחית הזאת וזכו לבנים תלמידי חכמים, כי בוודאי אימצו את הצניעות הפנימית שלה.

אֶשְׁתָּךְ כָּנָפִי פוֹרֶיָה בִּירְכָתִי בֵּיתְךָ

מה שהגמרא מביאה כמעלה, מובא גם בזוהר הקדוש: "אָמְרוּ רַבֵּי חֲזַקְיָה, תּוֹנָבָא לִיתִי עַל הָהוּא בַּר נֶשׁ דְּשִׁבְק לְאַנְתְּתִיָּה דְּתַתְּחִי מִשְׁעָרָא דְּרִישָׁה לְבָר. וְדָא הוּא חַד מֵאַיִנוֹן צִנְיָנוּתָא דְּבֵיתָה. וְאַתְּתָא דְּאַפִּיקָת מִשְׁעָרָא דְּרִישָׁה לְבָר, לְאַתְתְּקָנָא בֵּיהּ, גְּרִים מִסְּנִיתָא לְבֵיתָא. וְגְרִים לְבִנְיָה דְּלָא יִתְחַשְּׁבוּן בְּדָרָא. וְגְרִים מְלָה אַחְרָא דְּשָׂרָא בְּבֵיתָא. מֵאֵן גְּרִים דָּא. הָהוּא שְׁעָרָא דְּאַתְתְּחִי מִרִישָׁה לְבָר. וְמָה בְּבֵיתָא הָא, כָּל שָׁפָן בְּשׁוּקָא, וְכָל שָׁפָן חֲצִיפוּתָא אַחְרָא. וּבְגִין כִּד אֶשְׁתָּךְ כָּנָפִי פוֹרֶיָה בִּירְכָתִי בֵּיתְךָ" (חלק ג דף קכח/א).

בית שהאישה מראה בו את שיער ראשה לאחרים מביא בלבול אל הבית, כי כיסוי השיער הוא זה אחד מדרכי הצניעות של הבית. ואשה שמוציאה שערות ראשה לחוץ להתייפות בהן ולהתקשט בהן גורמת עניות לבית, גורמת לבניה שלא יהיו חשובים בדורם וגורמת שרוח אחרת שתשרה בבית. מי גרם לכל זה? השיער שנראה בחוץ. ואם בבית כך, בשוק כל שכן. וכל שכן כשהאישה פוגעת בצניעות על ידי גילוי השוק וכד'. ולכן נאמר בתהילים (קכח) "אֶשְׁתָּךְ כָּנָפִי פוֹרֶיָה בִּירְכָתִי בֵּיתְךָ בְּנִי פִשְׁתִּי וְזִיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ, אִם אֶשְׁתָּךְ בְּצִנְיָנוּת - בְּנִי כְּשִׁתִּילִי זִיתִים שְׂמֵאִירִים אֶת הָעוֹלָם. וּמִתְקִיִּים בָּהֶם גַּם הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּקִים: "הִנֵּה כִּי כֵן יִבְרָךְ גִּבּוֹר יְרֵא ה', יִבְרָכֶךָ ה' מִצִּיּוֹן וְרָאָה בְּטוֹב רִוְשָׁלָם כָּל יְמֵי חַיָּךְ: וְרָאָה בָנִים לְבָנֶיךָ שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל".

את כוחו הענקי של השיער למדנו משמשון, שגידל שיערו והיה לו כוח עצום. וכשגילוהו את שיערו - הלך ממונו כוחו. ולמדנו ממונו כי השערות הן כמו השורשים של האדם. ששורשים הם מקור החיים, ובלבד שיהיו מכוסים. לכן אישה נשואה שצריכה להביא ילדים וחיים לעולם, צריכה לכסות את ראשה.

כִּיסוּי רֹאשׁ בְּבֵית בִּימִינוּ - מְנַהֵג יְהוּדִית

וכתב החת"ס (ח"א או"ח לו) כי היום נראה שיש איסור ממש ללכת בגילוי ראש בתוך הבית, ולא רק מידת צניעות כיוון שכך נהגו הנשים, "ובחצרה כבר קבלו עליהן אבות אבותינו בכל מקום ששמענו שנפוצו ישראל לאסור עכ"פ, ואפשר העוברת על זה יוצאת בלא כתובה שכבר נעשה ממנהג זה דת יהדות".

וכן הביא במשנה ברורה (ביאור הלכה או"ח סימן עה סעיף ב) בשם הבית שמואל (אה"י סימן קט"ו) דלפי מנהגינו הוי דת יהודית בגלוי ממש אפילו בחצרה וחדרה. והביא עוד את המגן אברהם (או"ח סימן תקנ"א סק"ו) שכתב "דבארצותינו שנתפשט המנהג ע"פ הזוהר, איסור גמור הוא ויש לחוש לרביצת האֵלָה האמורה בזוהר ומי שחפץ בברכה ירחיק ממנו".

במקום שנהגו אין איסור לקרוא קריאת שמע כנגדן

החתם סופר חי לפני 200 שנה באירופה, ושם הידרו מאוד בכיסוי ראש בבית כדעת הזוהר (לפעמים עד כדי תגלחת). אחר כך חלה ירידה, וכך מביא הבן איש חי לפני כ-120 שנה שהיה מקובל בערי אירופה כי נשים מגלות את שיערן ברחוב, ולכן אין איסור לקרוא קריאת שמע כנגדן, אע"פ שבוודאי אסור ללכת ללא כיסוי ראש. "אבל בתולות שדרכן לילך פרועות ראש, וכן שערות של נשים שרגילין לצאת חוץ לצמתן בקצת ארצות, מותר לקרות כנגדן, כיון שדרכן בכך ורגילין בהן, וכן נשים שדרכן לעשות שער ראשן קליעות משתלשלין לאחוריהן, כיון שדרכן בכך, מותר לקרות כנגדן, ובסה"ק מקבציאל העליתי, דהנשים בערי אירופה שדרכן לילך תמיד פרועי ראש, מותר לקרות כנגדן, כיון דכל הנשים דרכן בכך" (בא"ח בא יב).

מקור ההיתר הוא בשו"ת מהר"ם אלשקר (סימן לה) שהביא משם הרשב"א "אבל פניה ידה ורגליה וקול דברה שאינו זמר ושערה חוץ לצמתה שאינו מתכסה אין חוששין להם מפני שהוא רגיל בהם ולא טריד". והביאהו הבית יוסף והרמ"א (או"ח עה).

ובשו"ת מהר"ץ חיות (סימן עט) כתב על דברי המהר"ם אלשקר - "אף שהפריז על המידה אף בשיער עצמה, ולא הקל רק מפני שבארץ ישמעאל היו נוהגים היתר וע"י זה מקרי שיער שדרכן לגלותו ואין דבר זה גורם הרהור, כיוון שכלל עת נוהגים ככה, אבל במדינתנו וגם במדינות אשכנז אשר נהגו לכסות כל שערן תמיד - הוו כדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור משום צניעות ואין אדם רשאי לבטל מנהגם".

וכן הביא בשו"ת "מים רבים" את דעת הכנה"ג (הגהה ט, אות ז) שכתב בשם המושא למוכר: "מעולם לא ראיתי נשים נשואות המגלות שיער ראשן, ואין מוציאין שום שיער להתנאות בהן". וב"מים רבים" הוסיף מודיליה: "אצעק חמס וריב אשר ראו עיני במקצת מקומות שהנשים הנשואות מתקשטין בשערן ממש ומראות השיער לעיני כל ומלבד האיסור שעפ"י הפוסקים, גם לפי סודות הקבלה אין לאשה להראות שיערה לחוץ".

היתר הרבי מחב"ד לחבוש פאה

לפני כמה עשרות שנים נשים בארה"ב התקשו מאוד לכסות את ראשן, על כן הקל להן האדמו"ר מחב"ד זצוק"ל ללכת לכתחילה עם פאות. הרה"ג משה פיינשטיין זצוק"ל הקל שלא כדעת החתם סופר, אבל התקשה מאוד

השערות הן כמו השורשים של האדם. ששורשים הם מקור החיים, ובלבד שיהיו מכוסים. לכן אישה נשואה שצריכה להביא ילדים וחיים לעולם, צריכה לכסות את ראשה

סיפורים על הרב זצ"ל

קידוש בקדושה

לפעמים אדם רוצה לקיים את ההלכה, אבל זה עלול לפגוע באנשים אחרים שלא מכירים את ההלכה ועלולים לצאת נפגעים. מה עושים במקרים כאלה? סיפר הרב זצ"ל: פעם הזמנו אישה אלמנה לביתנו, והיא באה ללא דרך-ארץ, בלי כיסוי ראש וללא שריוולים. ממש לא בצניעות. כמובן שלא אמרנו לה דבר, אבל ביקשתי מהרבנית שתחיה שתיתן לי סידור תפילה כדי שאוכל לקדש מתוכו.

התפילה הרבנית, הרי אני רגיל לקדש בעל-פה, אבל לא אמרה דבר. אחרי שהלכו האורחים אמרתי לה שאני זקוק לסידור כדי שיגן בעדי ואוכל להתחזק בגובה עיניי ממש, כך שיחצוץ בין עיניי לבין אותה האישה שלא הייתה לבושה בצניעות, ואי-אפשר היה לברך מולה. כך שמר הרב על ההלכה, גם על דיני צניעות וגם על דינים של בין אדם לחברו.

נפטרה מהעולם הבא

באחד מימי השישי, בעודי ממתין לרב שיתפנה אלי, שמעתי סיפור שמישהו אחר סיפר קצת בקול. "הבאתי לפה את בת משפחתי שחווה השבוע מוות קליני וראתה את הרב בבית-דין של מעלה", אמר האיש. הרב לא התרגש ממה ששמע. "היא רוצה לשאול כמה דברים את הרב", סיים הפונה. הרב יצא החוצה, שם המתנה לו אישה בשנות השלושים המאוחרות לחייה, שלא נראתה כמי ששומרת תורה ומצוות. בן משפחתה שליווה אותה הציג אותה לרב וסיפר לו: "האישה הזאת אושפזה לפני כמה ימים בבית-חולים, היא לא הרגישה טוב, ופתאום מצבה הידרדר ברגע והיא נפטרה. אחרי שהרופאים קבעו את מותה והחתימו אותנו על כל הטפסים, הבחנו שהיא מתעוררת. היא סיפרה שהיא חוותה מוות קליני והגיעה לבית-דין של מעלה ושם רצו לקחת אותה".

האישה התרגשה לשמע הדברים, והחל משלב זה המשיכה בעצמה את הסיפור: "התחלתי לבכות. אמרתי להם שלא מזמן נולדה לי בת, ויש לי עוד בן. אני רוצה לגדל את הילדים שלי. אני לא רוצה שהילדים שלי יהיו יתומים. אני מבקשת שייתנו לי עוד הזדמנות. אבל בשקיים לא הסכימו".

היא הסתכלה אל הרב ואמרה: "ופתאום אתה באת, פנית אליי ואמרת לי: אם תשמרי על צניעות, כיסוי ראש וכל מה שנצרך לאישה, את יכולה לרדת חזרה לעולם הזה. את מקבלת על עצמך? ואני אמרתי לרב שכן, וקיבלתי זאת על עצמי כדי שאוכל לרדת חזרה למטה. ואז בשמים הכריזו שמכיוון שהרב אליהו אמר שאני יכולה לרדת, אז כך יהיה". הרב לא הכחיש. "עכשיו באתי, כי אני רוצה שהרב יגיד לי מה לעשות", סיימה את דבריה.

"כבר אמרתי לך שם", הגיב הרב וסיים בקצרה, "תעשי מה שאמרתי לך". האישה הנהנה כמי שמקבלת עליה שוב את הדברים. "יתכן שבאה רק כדי לאשש את הדברים, לוודא כי לא דמיינתי. זה לא היה דמיון, כמו עיניי ואוזניי ראינו ושמועתי את תגובתו של הרב, ונותרתי פעור פה."

לכתוב תשובה על דף ורצה רק לאומרה בעל פה, אבל אחר כך נאלץ לכתוב את ההיתר בכתב. "ולכן לדינא אף שמן הראוי שיחמירו הנשים לכסות כדסובר החת"ס הואיל ויצא מפומיה דגאון גדול כמותו בין בדין הראשון (לאסור כל שערה ולא רק טפח) בין בדין השני (לאסור גילוי שער בתוך הבית), ובדין השני הא איכא גם מעלה דצניעות דקמחית שכתב הדרכי משה, אבל פשוט שאלו הרוצות להקל בשני הדינים אין להחשיבן לעוברות על דת יהודית ח"ו, ואין להמנע אפילו לת"ח ויר"ש מלישא אשה כזו אם היא יראת שמים ומדקדקת במצוות ובעלת מדות".

וכן הוא בשו"ת צמח צדק החדש (קלט) שכתב: "בביתה, נגד בעלה (בזמן שאינה נידה) מותר לאשה להסתובב במטפחת שאינה מכסה את כל ראשה אלא שמצד מנהג צניעות יש לאשה לכסות את כל ראשה וכמבואר במעשה דקמחית".

עד טפח שיער בחוץ

ומסיים האגרות משה כי סה"כ יהיה גילוי השיער טפח על טפח. ואם הגילוי הוא על פני כל הראש, שהוא שני טפחים באורך – תגלה רק שתי אצבעות בגובה שהן חצי טפח על שני טפחים (שו"ת אגרות משה ח"ג אבה"ע נח).

וכן כתב בשו"ת בני בנים: וטפח הוא טפח מרובע... וע"כ מותר גם רוחב חצי טפח על אורך שני טפחים (ודלא כשו"ת מקדשי השם סימן צו) ומוודים הטפח לפי השטח ולא לפי עובי השיער, "ורק אם הוא בצורת בלורית מודדים גם את קו העיגול". עוד כתב "אם מקצת השיער מגולה בכמה מקומות, כל שרואים השערות בבת אחת מצטרפות לטפח, ואם לאו אינם מצטרפות".

לא ילכו רווקות בגילוי הראש רק אם שערותיהן קלועות ולא סתורות

בשולחן ערוך (או"ח עה סעיף ב) הלכות קריאת שמע כתב שמוותר לקרוא ק"ש כנגד "בתולות שדרכן לילך פרועות הראש". אמנם בשו"ע אה"י (כא ב) "לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחת פנויה ואחת אשת איש".

על כן פסק במשנה ברורה (ע"ה ס"ק יב) כמו המגן אברהם שכתב על רווקות "דלא ילכו בגילוי הראש רק אם שערותיהן קלועות ולא סתורות. אבל המחצית השקל והמגן גבורים מקילין בזה". ואם שיער הרווקות קצר אין צורך לעשות צמות. ואם הוא מושך תשומת לב ומכשיל גברים בהסתכלות – בוודאי צריך להיזהר בו שלא יהיה פזור. והמחמירה תבוא עליה ברכה.

כיסוי ראש לגרושות ולא למנות

על פי שורת הדין, גם נשים שהיו נשואות בעבר חייבות בכיסוי ראש, אולם מפאת הצורך של גרושות ולאמנות צעירות להתחתן מחדש היו כאלה שהתירו לנשים אלו ללכת עם פאה או בכיסוי ראש אחרים. והיו כאלה שהתירו להם להוריד את כיסוי הראש לגמרי, ולא כך הייתה דעתו של מו"ר אבא זצוק"ל.

בשכר צניעות – ברכה, נבואה ומלכות

וצריכות הנשים לדעת, כי המאמץ הגדול שהן עושות כל החיים לשמור על הצניעות מביא ברכה גדולה לעם ישראל. ולא עוד, אלא שהוא מביא גם גאולה. כך כתוב בגמרא: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. מנלן? מתמר. נביאים – דכתיב 'חזון ישעיהו בן אמוץ'. מלכים – מדוד. ואמר רבי לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמציה אחים הוו". והי רצון שמתוך צניעות תרבה הברכה ותחזור הנבואה ותתגלה עלינו מלכות ה' דרך בית דוד. אמן.

תשובה כהלכה

לא כלה דרכנו. האם כלה שלא שמה כיסוי ראש אחרי החופה חייבת להישאר עם טול? כן.

הקלה לספרדיות. האם גם לנשים אסור להסתפר בימי ספירת העומר? חכמי ספרד התירו, הואיל וגם באבלות שלשים מותר לה.

הגנה צניעות. למה פעם במקומות כמו תימן ומרוקו הלבוש היה צנוע יותר מההלכה שהרבנים מורים היום, כמו כיסוי הראש לפני החתונה, לפעמים גם כיסוי הצוואר ושמלות אחכות? הם היו צריכים הגנה מפני המוסלמים שהיו שם, שלא ילטשו עיניים לנשים יהודיות, כידוע מסיפורים מראיים שהיו בתימן או במרוקו.